

צעדי סיוע לחברה האזרחית ולארגוני השינוי החברתי

ממשלת ישראל אימצה בשבועות האחרונים תכניות מגוונות להתמודדות עם משבר הקורונה - דמי אבטלה לעובדים שהוצאו לחל"ת, הלוואות ומענקים לחברות עסקיות ולעצמאיים, הפחתת תשלומי ארנונה, ועוד.

מדובר במהלכים חשובים המעידים על הכרה בעומק המשבר וייחודו. אלא שהסיוע הממשלתי המתרחב מספק מענה חלקי לארגונים אזרחיים תוך אבחנה פנימית ביניהם, העדפה מובהקת לארגוני השירות המצויים בקשרים חוזיים עם הממשלה, והתעלמות מהמשבר הפוקד את ארגוני הסנגור הקלאסיים.

התמיכה בארגוני השירות ראויה, חשובה וגם היא חלקית ובלתי מספקת, אך הותרת ארגוני הסנגור מחוץ למעגל הסיוע הישיר¹ היא תופעה שאין דומה לה במגזרים אחרים בישראל. הממשלה אימצה ותקצבה תכניות סיוע לעצמאים גדולים וקטנים ולחברות קטנות וגדולות, אך בחרת שלא לסייע לארגוני הסנגור ולארגוני השירות הקטנים ששיעור ההכנסות העצמיות שלהם נמוך. בבחירה זו מתעלמת הממשלה ממאפייניו הייחודיים של המגזר האזרחי, מהרכבו ומצרכיו.

אפליה זו אינה מובנת, אינה ראויה והיא לה מחירים חברתיים, כלכליים ואזרחיים כבדים עם סגירתם של המוני ארגונים אזרחיים המסייעים למגוון אוכלוסיות, שממשלות ישראל מתגאות כל השנים בקיומם ופעילותם.

סגירת הארגונים תוביל לאובדן ידע ויכולות, לפגיעה במעמד, בזכויות ובייצוג של קהילות וציבורים שונים, ובראשם הציבורים המוחלשים בחברה הישראלית. חברה אזרחית מתפקדת, פעילה ותוססת היא נדבך מרכזי בחיים הדמוקרטיים וחשוב להבטיח את פעילותה ולתמוך בה גם בתקופות משבר.

אנו קוראים לממשלה לבחון מחדש את מערך הסיוע והתמיכה במגזר האזרחי שארגוניו ואנשיו פועלים כל השנים, לחיזוק החברה הישראלית, ולבטא את הכרתה בחשיבותם במעשים.

חשוב לומר, הפונים מטה אינם עושים זאת בהכרח מתוך דרישה לתמיכה בארגוניהם, אלא מתוך היכרות עמוקה עם הזירה והבנתם כי חשוב שקולם של ארגוני הסנגור ישמע וצרכיהם יובאו בחשבון.

מצורפות הצעות ראשוניות לחידוד ודיוק תכניות הסיוע שאושרו ואלה הנדונות בימים אלה

שינוי תנאי הסיוע לארגונים במסגרת קרן העסקים

נתיב הסיוע המרכזי המוצע עתה לארגונים הוא דרך קרן הסיוע לעסקים קטנים. הארגונים האזרחיים הזכאים לפנות לקרן הם מי שלמעלה משליש מהכנסתם מקורו בהכנסות עצמיות, לא כולל תמיכות ותרומות. הגדרה זו מדירה מראש חלק ניכר מהארגונים.

- אנו קוראים לבטל את הדרישה להכנסות עצמיות במתכונתה הנוכחית. זו דרישה שאינה מביאה בחשבון את אופי ואופן פעולתם של ארגוני הסנגור.

- במידה והדרישה להכנסות עצמיות נותרת על כנה, אנו דורשים להפחית את שיעורה באופן ניכר ולהביא בחשבון בחישוב את הירידה בהכנסות עצמיות מתרומות (מרכיב מרכזי בהכנסות

¹ למעט הקלות מוגבלות בארנונה וסיוע ישיר לעובדים שנשלחו לחל"ת כביתר חלקי המשק.

הארגונים שנפגע קשות במשבר וכמוהו כהכנסות עצמיות ממכירת שירותים ומוצרים אצל העסקים).

מענק לעידוד העסקת עובדים בארגונים האזרחיים

ארגוני החברה האזרחית מעסיקים עובדים רבים ופועלים באופן שוטף לסיוע ושיפור במצבם של תושבי ישראל, בדגש על אוכלוסיות מוחלשות. פיטורי רבבות עובדים וסגירת ארגונים יובילו לפגיעה ישירה לא רק בעובדים ומשפחותיהם, אלא גם באוכלוסיות רחבות הנזקקות לסיועם ותמיכתם.

- **קרן סיוע לתעסוקה:** אנו קוראים לממשלה להקים קרן לעידוד תעסוקה בארגונים האזרחיים. להעניק סיוע כספי ישיר להעסקת עובדים ברוח הסיכום שהושג עם חלק מהמגזר העסקי. אם הדבר לא יעשה בהקדם, מאות ארגונים יקרסו, עובדיהם - ששכרם נמוך גם כן, יצטרפו למעגל האבטלה ויקלעו עם משפחותיהם למצוקה כלכלית קשה, והממשלה והרשויות המקומיות יותרו לבדן במערכה הקשה לריפוי החברה הישראלית מהמשבר הנוכחי.
- היקף הסיוע, משכו ותנאיו צריכים להיקבע בוועדה משותפת שתמנה נציגים של משרדי הממשלה ושל ארגוני החברה האזרחית מתוך הכרה בצורך להבטיח את המשך פעילות הארגונים.
- ברור לכולם שעדיף לשלם בגין עבודה מאשר בגין אבטלה. ודאי למי שמעשיהם מופנים לקידום וחיזוק החברה הישראלית ולא להשאת רווחים אישיים לעצמם.

סיוע ייעודי לארגוני סנגור

לארגוני החברה האזרחית מגוון תפקידים שירותיים וסינגוריים. ארגוני השירות זכו כאמור למענה מסוים אך ארגוני הסנגור שעיקר מימונם מכסף פילנתרופי מישראל ומחו"ל - ארגונים שהם הלב הפועם של החברה האזרחית בישראל - לא זוכים לתשומת לב ומענה בתכניות הקיימות. אנו קוראים להכלילם במערך הסיוע. לתמיכה זו יש ערך חברתי, ציבורי וכלכלי כאחד.

- **ערך כלכלי:** ארגוני הסנגור נשענים על כספים פילנתרופיים. כל שקל שיזרום לכיסם יניב בהמשך שלושה וארבעה שקלים, או דולרים, חוץ תקציביים. במקום שהעובדה שהארגונים האמורים מביאים כל השנים כסף חוץ-ממשלתי תעמוד לזכותם, היא עומדת לרעתם. זו תפיסה מוטעית מיסודה. במונחי תועלת כלכלית וחברתית כאחד, סיוע לארגוני הסנגור הוא סיוע כדאי.
- **ערך ציבורי ושירותי:** רבים מארגוני הסנגור מעלים למודעות וסדר היום הציבורי צרכים של אוכלוסיות שונות ומספקים ייעוץ, סיוע ושירותים שהממשלה והרשויות המקומיות אינן מספקות, ערות להם או מממנות אותם. ארגונים רבים מפעילים 'קווים חמים', מרכזי סיוע, מוקדי ייעוץ, הכשרה ופעילות סנגור וקידום מדיניות, שישראלים, בעיקר מאוכלוסיות מוחלשות, נהנים מהם. הם מייצרים מודלים חדשניים לפעולה שרבים מהם מאמצים בהמשך על ידי הממשלה ומשמישים גורם מניע ומזרז לשינוי. כל זאת בסיוע ציבורי מצומצם, בכספי פילנתרופיה ובסיוע רבבות מתנדבים.

חיסכון שכולו הפסד: אם לא יקבלו סיוע מהיר, יתקשו רבים מהארגונים להמשיך בפעילותם, העומס על משרדי הממשלה והרשויות המקומיות יגבר, ורבים יותרו ללא מענה. כך בתחומי הרווחה, החינוך והבריאות, וכך ביחס לנשים החשופות לאלימות, אנשים עם מוגבלויות, החברה הערבית, עובדים זרים, קשישים, ועוד ועוד.

• **מניעת אובדן ידע, ניסיון ופרויקטים:** סיוע זמני לשנה הקרובה יאפשר לארגונים לצלוח את תקופת הביניים בה תרומות מהארץ ומחו"ל 'נחתכו'. סיוע שכזה יאפשר להם להתאים את פעילותם ואת תכניות העבודה שלהם למציאות החדשה, לבצע התאמות בכח האדם והפעילות, ולצמצם למינימום את הפגיעה בציבור הישראלי.

בהעדר סיוע, נראה קריסה של ארגונים אזרחיים מרכזיים שתוביל לאובדן ידע ויכולות שנדרשו שנים ארוכות לבנותם. ידע ויכולות שהחברה הישראלית כולה נשכרת מקיומם ופעילותם.

נוכח האמור מעלה, אנו קוראים לכם לפעול לתיקון מתווה הסיוע והרחבתו באופן מידי.

בברכה,

שרון אברהם וייס, מנכ"לית האגודה לזכויות האזרח

אמג'ד שביטה ועופר דגן, מנכ"לים שותפים, סיכוי

אסתר סיוון, מנהלת שתיל

רחלי אדרי חולתא, מנכ"לית התנועה לחופש המידע

אבי דבוש, מנכ"ל רבנים לזכויות האדם

מיכל גרא מרגליות, מנכ"לית שדולת הנשים

נטע דגן, מנכ"לית בזכות

לפרטים נוספים: ערן קליין, שתיל. טל' 052-3329694, דוא"ל: erank@shatil.nif.org.il